

Column

‘Waarschijnlijk is de situatie instabieler en gevaarlijker dan tijdens de Koude Oorlog, alleen zonder de maatschappelijke bezorgdheid van toen’

Sergei Boeke is politiek adviseur bij het NAVO-hoofdkwartier JSEC in Duitsland. Hij schrijft op persoonlijke titel.

Het is inmiddels enkele maanden geleden dat Vladimir Poetin met een tank dwars door het wereldbeeld van veel Europese burgers reed. Oorlog in Europa bleek bij nader inzien niet ondenkbaar. Er is ook een ander onderwerp dat men drie decennia lang heeft geprobeerd weg te denken: kernwapens. Tijdens de Koude Oorlog werden deze wapens gevreesd. Er werd gedebatteerd en gedemonstreerd. Liever een raket in de tuin dan een Rus in de keuken, stelde de voorstanders van kruisraketten destijds. Tegenwoordig beseffen weinigen dat kernonderzeeërs met ballistische raketten nog steeds elke dag diep in de oceanen hun afschrikkingspatrouilles varen. Sinds de Russische president de (tweede) invasie van Oekraïne ontketende, heeft hij meerdere malen gezinspeeld op de vernietigende kracht van kernwapens. Ook werd de nucleaire gereedheidsgraad opgeschroefd, al is deze nog steeds niet op het hoogste niveau. President Biden is bewust niet meegegaan in deze verbale escalatie en stelde eerder geplande Amerikaanse proeflanceringen uit. Analisten schatten in dat we weinig te vrezen hebben van strategische kernwapens, want dan dreigt wederzijdse vernietiging. Tactische kernwapens zijn echter een andere zaak.

Tijdens de Koude Oorlog voorzag de Sovjet-doctrine het gebruik van tactische kernwapens in geval van conflict met het Westen. De Koninklijke Landmacht wist precies waar de eigen tanks in Duitsland ontplooid zouden worden; later in de jaren negentig gaven de Russen vrolijk toe (met wodka in de hand) dat zij met tactische kernwapens meteen een bres in de NAVO-verdedigingslijnes zouden hebben geslagen. Een Russische onderzeebootcommandant vertelde dat hij bij het uitbreken van conflict een nucleaire torpedo in de haven van Faslane moest afvuren. Russische commandanten waren in veel gevallen gemandateerd om zelf te beslissen over inzet. In de jaren zestig en zeventig werd op ongeveer elk wapen, van artillerie tot dieptebom, een kernkop geplaatst. Het resultaat was dat er begin jaren tachtig wereldwijd bijna 65 duizend kernwapens waren, wat gelukkig afgenomen is tot zo'n 13 duizend nu. Rusland heeft vermoedelijk zo'n tweeduizend tactische kernwapens, ongeveer een derde van zijn nucleair arsenaal. Militair gezien hoeft de klap van een tactisch kernwapen niet significant te zijn en de vrijgekomen straling kan, afhankelijk van de kracht van het wapen, de detonatiewijze (*ground- of airburst*) en de weersomstandigheden, snel afnemen. Het psychologisch effect, daarentegen, zal enorm zijn.

Russische inzet van een tactisch kernwapen op een militair doelwit in Oekraïne is niet uit te sluiten. De kans hierop neemt met elke succesvolle operatie van het Oekraïense leger toe, zeker als het heroveren van de Krim in zicht komt. Dit past ook in de Russische strategie van escaleren om te de-escaleren. Het gebruik van een tactisch wapen zou politiek in het Westen een enorm effect teweegbrengen en het wereldwijde taboe op het gebruik van kernwapens doorbreken. De politieke druk om dan 'iets te doen' zou overweldigend zijn, en het is zaak om nu scenario's uit te werken zodat doordachte opties 'in geval van' klaarliggen. Men dient te beseffen dat strategische kernwapens er eveneens weer toe doen. Tijdens de Koude Oorlog werd de enorme conventionele Sovjet-overmacht deels in toom gehouden door Westerse nucleaire afschrikking; nu zijn de rollen omgedraaid. In drie maanden tijd is het Russische leger aanzienlijk verzwakt, terwijl de kwalitatieve én kwantitatieve superioriteit van de NAVO verder toeneemt. Het risico is dat Moskou meer zal gaan leunen op kernwapens om de gepercipieerde dreiging vanuit de NAVO het hoofd te bieden. Waarschijnlijk is de situatie instabieler en gevaarlijker dan tijdens de Koude Oorlog, alleen zonder de maatschappelijke bezorgdheid van toen. Het is te hopen dat Poetin ook hier niet met een verrassing komt.